

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№10

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1002 sahifa.

2025-yil, 20-oktyabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O'RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoirazimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO'RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKTSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o'g'li	
TO'LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o'g'li	
O'ZBEKISTON SANOATINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA KAMBAG'ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELLASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhaxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Kushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'yidinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	

BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA YERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO'LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEXANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA "YASHIL" MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoz Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO'JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o'g'li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS' APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma'mirjon o'g'li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Тохинова Гуллола Миркамолевна	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA'LIMI BITIRUVCHILARINING O'RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO'NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
Рахимходжаева Нодира Саидрахаловна	
QISHLOQ XO'JALIGI TA'MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
Ermonov Farrux	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLIVAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA'LIM YO'NALISHLARINI YO'LGA QO'YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	329
Turg'unov Bahtiyor Nuriddinovich	

MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI	334
Amanbaev Amanali Orazbaevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI.....	338
Z. Teshayev	
O'ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	343
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	349
Ismailov Allayor Rashidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI	355
Yusupov Farxod Adamboyevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO'NALISHLARI	359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	363
Saatmurotov Shohrux Zafar o'g'li	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR	369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO'SHIMCHA IMKONIYATLARI TO'G'RSIDA.....	374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA "XIZMATLAR IPOTEKASI" MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI	379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi	
ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ.....	384
Суюнов Шохзодбек Мурод угли	
XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA)	389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi	
KORXONALARDA ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI HISOBGA OLIISHDA XORIJ TAJRIBASINI QO'LLASH	395
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li	
PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	399
Muminov Sherzod Kholmirzaevich	
DIGITALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FOR EXPORT	404
Azimov R.B.	
AHOLI JON BOSHIGA UMUMIY DAROMADLAR HAJMINI TREND MODELLAR ASOSIDA PROGNOZLASH	409
Xolto'rayev Islom Ilhomovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI BANDLIK SHAKLLARI	416
Sayipov Begzod Rahimovich	
TIJORAT BANKLARINING YANGI DAVR SHAROITIDA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA INDIKATORLARI	422
Sadikov Iskandar Gayratovich	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINING SAMARADORLIGINI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	427
Ibrohimov Davronbek Muhammadi o'g'li	

MAHALLIY BUDJET SOLIQLI DAROMADLARI BAZASI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLAR TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	433
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
TOSHKENT SHAHRIDAGI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILARNING SOLIQ QARZDORLIGI TAHLILI	438
Soipov Boburmirzo Nosirjon o'g'li	
РОЛЬ ЖИЛИЩНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СИСТЕМЕ КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ МЕЗОУРОВНЯ	446
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
TO'QIMACHILIK SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURLARINI BOSHQARISHDA XORIJ TAJRIBALARINING ZARURLIGI	454
Abdullayev Dostonbek G'ofurjon o'g'li	
TURISTIK KLASSTERLARNING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI	458
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RESURS TA'MINOTI BOSHQARUVINING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA MODELLARI	462
Arziqulova Oybar chin Eshquvat qizi	
XIZMATLAR SEKTORIDA RAQAMLI INNOVATSIYALAR VA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI QONDIRISH MEKANIZMLARI	467
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА	472
Базаров Бердымурад Улугмуродович, Атавуллаева Саида Джумабекмуродовна	
TURIZM SOHASIDA KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI	478
Ho'jaqulov Bobur Rustam o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING RO'LI	483
Nabiyeva Muxabbat Djabirxanovna	
"HOW GREEN INVESETMENTS CAN EFFECT ON ECONOMIC GROWTH IN DEVELOPING COUNTRIES"	485
Farangiz Ma'rufjonovna Pirmatova	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURLAR MANBALARI VA ULARNING HAJMINI OSHIRISHNING ZARURIYATI	493
Abduraxmonov Akmal Nurmat o'g'li	
GLOBAL BOSHQARUV VA BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL TEXNOLOGIYALARNING ROLI	498
M.Sh. Tolipov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	504
Буранбаева Шоира Рустамовна	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA PIYOZ YETISHTIRISHDA TOMCHILATIB SUG'ORISHNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	508
Suyunov Shohzodbek Murod o'g'li	
YENGIL SANOAT KORXONALARINING RIVOJLANISHIGA BOSHQARUV MADANIYATIDAN FOYDALANISHNING TA'SIRI	513
Aknazarova Zebiniso Bagdadovna	
ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYALASH SHAROITIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZM SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	518
Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH VA JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY VA TASHKILIY ASOSLARI	524
Salimov Burxon Abubakirovich	
"YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH VA UNDA ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	530
Berdiyeva Aziza G'anisher qizi	

SIRKULAR IQTISODIYOTDAN KORXONA VA TADBIRKORLAR MANFAATLARI	535
Sodikov Zokir Rustamovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASIDA ME'YORIY-HUQUQIY BAZANI ISHLAB CHIQISH	541
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
MINTAQA OZIY-OVQAT MAHSULOTLARI CHAKANA SAVDOSIDA SHADOW WAREHOUSE MODELIGA ASOSLANGAN YETKAZIB BERISH TIZIMINI JORIY QILISH	548
Ibrayimova Dilnoza Abdishepovna	
XIZMATLAR SAVDOSI SOHASIDA O'ZBEKISTONNING XALQARO HAMKORLIK IMKONIYATLARI	555
Qodirjonov A.M.	
TO'QIMACHILIK SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH USLUBIYOTI	559
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ СМАРТ-ТУРИЗМА И ИХ ПРИМЕНИМОСТЬ К КУЛЬТУРНОМУ НАСЛЕДИЮ УЗБЕКИСТАНА	564
Салихбаев Нурсултон Равшанович	
IJTIMOIIY HIMOYA TIZIMI VA IJTIMOIIY TIBBIY XIZMATLAR O'ZARO BOG'LIQLIGINING NAZARIY ASOSLARI	572
Shanazarov Farrux Shodiyorovich	
ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ РАЗРАБОТКИ МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ JOB BARAKA ДЛЯ РЫНКА ТРУДА УЗБЕКИСТАНА	577
Еримбетова Улбосын Маратовна	
TASHQI SAVDO VA INVESTITSIYALAR TAHLILI HAMDA ULARNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	582
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
"O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESLAR UCHUN SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIYAVIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA RAQAMLI YECHIMLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH"	586
Azamatjon Mardayev Abdusamat o'g'li	
FARMATSEVTIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI	591
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
O'ZBEKISTONDA INNOVASION TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTINING AMAL QILISH USULLARI VA TURLARI	596
Ergashev To'liqin Shokirovich	
HUDUDIIY IQTISODIYOTNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	602
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINI JORIY ETISH ORQALI O'ZBEKISTONDA MOLIYA BOZORINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI	606
Xodjayev Aziz Shovkatovich	
MAHALLIY HOKIMIYAT QAROR QABUL QILISH JARAYONLARIDA DINAMIK OMILLAR VA ULARNING INTEGRATSIYASI	611
Axmedov Farxod Raxmonjonovich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR AUDITINI TASHKIL ETISH VA TAHLIL QILISH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH	617
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ТУРИЗМА ЧЕРЕЗ КРЕАТИВНУЮ ИНДУСТРИЮ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПАКСТАН	623
Хошимова Камилла Навфал қизи	
IMITATION MODELDA AXBOROT NORAVSHANLIGI SABABLI YUZAGA KELADIGAN IQTISODIY SAMARASIZLIK TAHLILI	633
Qodirov Zohidjon Eralievich	

JISMONIY SHAXSLAR TOMONIDAN KREDITLARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI	637
Turdiboyeva Kumush Erkinovna	
SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARI SOHASIDA SIFATNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	641
Usmanova Nasiba Akbarjonovna, Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINING SEGMENTATSIYASIGA ASOSLANIB SOLIQ XAVFLARINI ANIQLASH VA BAHOLASHNING AMALIY YONDOSHUVI	648
Elbaeva M.R.	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	653
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQUVISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI	657
Achilov Ilmurad	
MINTAQALAR INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI	663
Qobilov Anvar Eshpo'lotovich	
KORXONALARNING YASHIL MARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQUVISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	669
Sapayev Axmed Durdibayevich	
SANOAT KORXONALARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA KO'P MEZONLI TAHLIL USULLARINI QO'LLASH.....	674
Muxammadaliyev Mirzohidjon Muxammadali o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING AMALDAGI HOLATI TAHLILI	681
Abdullayev Shaxzodbek	
ENSURING SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT THROUGH INTEGRATION OF RECREATION AND ECOTOURISM RESOURCES IN UZBEKISTAN	686
Shaymanova Nigora Yusupovna	
MAKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOL VA JAMG'ARISH FUNSIYALARI VA ULARNING O'ZBEKISTONDA O'ZGARISHI TENDENSIYALARI	691
Rustamov Narzillo Istamovich	
CHAKANA SAVDONI BOSHQARISHDA "BIG MIDDLE" NAZARIYASIDAN FOYDALANISH.....	697
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HUNARMANDCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING PROGNOZ VARIANTLARI	701
Ermetov Amirbek Ismailovich	
FISKAL NOMARKAZLASHTIRISH BO'YICHA XITOIY TAJRIBASI	708
Lokayev Bekzod Sherkobilovich	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR.....	712
Ismatullayeva Munisxon Bori qizi	
EKOLOGIYA VA ATROF MUHITNI MUHOFAZA QILISH SOHASIDA DASTURIY BUDJETLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	717
Dilshod Pulatov, Dildora Mirzaeva, Gulzora Qahharova	
TIKUV-TRIKOTAJ SANOATIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA BOSHQARUV STRATEGIYALARI.....	725
Mardiyev Bunyod Sirojiddin o'g'li	
BURNOUTNING OLDINI OLIH: XODIMLAR SALOMATLIGI STRATEGIYASI.....	731
Ergasheva E'zoza Dilshod qizi	
O'ZBEKISTONDA KORXONALARNING TASHQI IQTISODIY FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	736
Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA XARAJATLARNI BOSHQARISH VA HISOBGA OLIHNING INNOVATSION USULLARI: MENEJMENT VA BUXGALTERIYANING O'ZARO INTEGRATSIYASI	742
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	748
Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	
OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISH MODELLARI	754
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
ВОЗОБНОВЛЕНИЕ ДОБЫЧИ ПРИРОДНОГО ГАЗА ИЗ ТРЁХ СКВАЖИН УЧАСТКА ХОДЖАСАЯТ ГКМ ДЕНГИЗКУЛЬ	758
Набиев Шахзод Темурович, Иргашбаев Шохрух Фаррух угли, Маннафов Улугбек Умар угли	
MADANIY TURIZM INDUSTRIYASINING RIVOJLANISH IMKONIYATLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	764
Toxirov Dilyor Davlatovich	
MOLIYAVIY AUTSORSING NAZARIYALARI VA UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI	768
Babadjanov Umiddbek Kamildjanovich	
TURIZM – TARIXIY XOTIRA VA ZAMONAVIY XIZMATLAR UYG'UNLIGI IFODASI	773
Janzakov Bekzot Kulmamat o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINING MOHIYATI VA BAHOLASH MEZONLARI	777
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING NAZARIY ASOSLARI	784
Ro'ziyeva Shaxlo Salimboyevna	
AXBOROT TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH VA TEXNIK XIZMAT KO'RSATISHNI QO'LLAB-QUVVATLASH	788
Samiyeva Maftuna Faxriddin qizi	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARI DAROMADLILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	791
Sanayev Javoxir Shovkat o'g'li	
FISCAL, MONETARY, AND CUSTOMS-TARIFF POLICIES IN ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN.....	796
Maxmudov S.T.	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКИХ КЛАСТЕРОВ	801
Юсупова Н.Т.	
SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY O'SISHIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY FAKTORLAR TAHLILI	807
Rahimova Mushtariybegim Muxammadg'olib qizi	
DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR VA ULARNING IJTIMOIIY-IQTISODIY OQIBATLARI.....	812
Abdumalikova G.F.	
MINTAQAVIY INVESTITSIYA SIYOSATINI SAMARALI BOSHQARISHNING IQTISODIY VA INSTITUTSION ASOSLARI	821
Kenjayev Ikrom Ergashboyevich	
RAQAMLI AVIATSIYA EKOTIZIMI: AI/ML, DIGITAL TWIN VA BLOKCHEYN INTEGRATSIYASI	828
Azimova Moxinur Nozimovna	
XALQARO MOLIYA BOZORLARIDA INVESTITSIYA RISKLARINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI	834
G'afurov Sherzod Abduvaxob o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATINING REKREATSIYA RESURSLARI VA DAVOLASH-SOG'LOMLASHTIRISH TURIZMI SALOHİYATI	839
Murtazayeva Gulrux Isabek qizi	
MINTAQALAR TURISTIK-REKREATSION IMKONIYATLARINI BAHOLASHDA ZAMONAVIY GIS USULLARINI QO'LLASH (SARIOIYO TUMANI MISOLIDA)	845
Safarov Manuchexr Axtam o'g'li	
XITOIY TAJRIBASI ASOSIDA INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH	852
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
TURIZM FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHGA OID NAZARIY BILIMLARINING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI	857
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	

TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASI MUSTAHKAMLIGINI BAHOLOVCHI KO'RSATKICHLAR TIZIMI	863
Raxmanov Ilxom Xurramovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	871
Maxsudov Sherzod Solijonovich	
FISCAL, MONETARY, AND CUSTOMS-TARIFF POLICIES IN ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN.....	877
Mahmudov Sarvar	
ATROF-MUHITGA OID FISKAL KO'RSATKICHLAR ASOSIDA MINTAQAVIY BAHOLASH	882
Zilola Rahmatova	
XORAZM VILOYATI TUMANLARIDA EKSPORT SAMARADORLIGI: STOXASTIK CHEGARAVIY TAHLIL (SFA) ASOSIDAGI EMPIRIK YONDASHUV	887
Fozil Xolmurotov	
МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ БЕДНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПОДХОДЫ И НАЦИОНАЛЬНАЯ СПЕЦИФИКА.....	900
Мамаризоев Жахонгир Исохонович	
EKOLOGIK VAZIYAT VA AHOLI SALOMATLIGINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	905
Egamqulov Husniddin Erkaboyevich	
CHO'L HUDUDLARIDA TURISTIK RESURLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	911
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Mavlonov Ahmadjon Muhammadovich	
КОНЦЕПЦИЯ ИДЕНТИФИКАЦИИ И ИЗМЕРЕНИЯ ЭФФЕКТОВ ЗАНЯТОСТИ В ЭКОЛОГО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ ЭКОНОМИКЕ	918
Сагидуллин Фарид Радикович	
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИИ ГОСТИНИЧНОГО БИЗНЕСА В СФЕРЕ ПРОДВИЖЕНИЯ И СБЫТА ТОВАРОВ И УСЛУГ В ИНДУСТРИИ ГОСТЕПРИИМСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	927
Бабаджанова Лола Шопулатовна	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA OZIYQ-OVQATNI RIVOJLANTIRISHDA QISHLOQ XO'JALIGINING ROLI.....	935
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich, Bustonov Komiljon Kumakovich	
TURISTIK MINTAQALARNI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY AHOLINING ISHTIROKINI TA'MINLASHNING AYRIM MASALALARI	943
Abduxamidov Sarvar Adxamovich	
TA'LIM KLASSTERLARI KONTEKSTIDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA STRATEGIK YECHIMLARI: TRIPLE HELIX MODEL ASOSIDA TAHLIL.....	947
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
EKOLOGIK TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA ISTIQBOLLARI.....	954
Xamdullayeva Gulhayo Ergash qizi	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI	960
Sirojiddinov Kamoliddin	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	967
Seytimbetov Kabul Serimbetovich	
AGROTADBIRKORLIK FAOLIYATINING ASOSIY FUNKSIYALARI VA RIVOJLANISH QONUNIYATLARI.....	971
Nasriddinov Xusanbek Sadriddin o'g'li	
TEMIR YO'L TRANSPORTIDA ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH: QAYTA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARI	976
Abdusattorov Abdusamat Sobirovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA OZIYQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQRISHDA MENEJMENT QARORLARINING IQTISODIY TAHLILI	981
Karieva Gulnora Abdullayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
TA'LIM TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA O'QUV DASTURLARINING KAPITAL ZICHLIGI	989
Dusanov Salim Mamarasulovich	

QATTIQ CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA INNOVATSION MENEJMENTNING O'RNINI VA AHAMIYATI	995
Temirov Azizbek Voito'g'li	

QATTIQ CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA INNOVATSION MENEJMENTNING O'RNI VA AHAMIYATI

Temirov Azizbek Voit o'g'li

Toshkent kimyo-texnologiya instituti

“Sanoat iqtisodiyoti va menejmenti” kafedrası tayanch doktoranti (PhD)

ORCID: 0009-0006-0177-478X

Email: temurkhan0202@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada qattiq chiqindilarni qayta ishlash korxonalarida innovatsion menejmentning o'rni va ahamiyati keng qamrovda tahlil qilingan. Bugungi kunda chiqindilar muammosi nafaqat ekologik, balki iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan ham dolzarb masala hisoblanadi. Shu sababli chiqindilarni qayta ishlash jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali korxonalar samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish hamda atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish muhim vazifalardan biri sifatida qaraladi. Maqolada innovatsion menejmentning nazariy asoslari yoritilib, qayta ishlash korxonalarida yangi texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish jarayonlarini raqamlashtirish, energiya tejamkor usullarni tatbiq etish va korxona faoliyatini ekologik mezonlarga moslashtirish kabi yo'nalishlarning ustuvorligi ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: qattiq chiqindilar, chiqindilarni qayta ishlash, innovatsion menejment, ekologik xavfsizlik, yashil iqtisodiyot, nol chiqindi, qayta ishlash texnologiyalari, resurs tejamkorlik, chiqindilarni saralash, qayta ishlangan mahsulot, iqtisodiy samaradorlik, ekologik barqarorlik, davlat-xususiy sheriklik.

Abstract. This article analyzes the role and importance of innovative management in solid waste processing enterprises in a comprehensive manner. Today, the problem of waste is considered relevant not only environmentally, but also economically and socially. Therefore, improving the efficiency of enterprises, rational use of resources and reducing the negative impact on the environment are considered as one of the important tasks by applying innovative approaches in the process of waste processing. The article will highlight the theoretical foundations of innovative management and highlight the priority of such areas as the introduction of new technologies in processing enterprises, digitization of production processes, implementation of energy-efficient methods and adaptation of enterprise activities to environmental criteria.

Key words: solid waste, waste recycling, innovation management, environmental safety, green economy, zero waste, recycling technologies, resource economy, waste sorting, recycled product, economic efficiency, environmental sustainability, public-private partnership.

Аннотация. В данной статье подробно проанализированы роль и значение инновационного менеджмента на предприятиях по переработке твёрдых отходов. В настоящее время проблема отходов актуальна не только в экологическом, но и в экономическом и социальном аспектах. Поэтому одной из важнейших задач рассматривается повышение эффективности деятельности предприятий за счёт применения инновационных подходов к переработке отходов, рационального использования ресурсов и снижения негативного воздействия на окружающую среду. В статье освещаются теоретические основы инновационного менеджмента и обозначаются приоритеты таких направлений, как внедрение новых технологий на перерабатывающих предприятиях, цифровизация производственных процессов, применение энергосберегающих методов и адаптация деятельности предприятия к экологическим критериям.

Ключевые слова: твёрдые отходы, переработка отходов, инновационный менеджмент, экологическая безопасность, зелёная экономика, нулевые отходы, технологии переработки, ресурсосбережение, сортировка отходов, переработанный продукт, экономическая эффективность, экологическая устойчивость, государственно-частное партнёрство.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida dunyo iqtisodiyotining barcha sohalarida innovatsiyalarni keng tatbiq etish tobora dolzarb masalaga aylanib bormoqda. Insoniyatning ishlab chiqarish va iste'mol hajmlarining keskin ortishi, urbanizatsiya jarayonining jadallashuvi hamda texnologik taraqqiyotning yuqori sur'atlari natijasida qattiq chiqindilar hajmi ham yildan yilga ko'paymoqda. Bu esa ekologik xavfsizlik, resurslardan oqilona foydalanish va barqaror rivojlanish masalalarini yanada keskinlashtirmoqda. Shu o'rinda qattiq chiqindilarni qayta ishlash korxonalarining faoliyatini takomillashtirish, ularni samarali boshqarish hamda innovatsion yondashuvlar asosida rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki chiqindilarni oddiygina yig'ib, poligonlarga tashlab qo'yish muammoni hal etmaydi, balki atrof-muhitni yanada ifloslantiradi. Shu sababli zamonaviy davrda chiqindilarni qayta ishlash, ularni iqtisodiy resursga aylantirish va ushbu jarayonni innovatsion menejment asosida boshqarish strategik zaruratga aylanmoqda.

Innovatsion menejment tushunchasi zamonaviy boshqaruv ilmidagi keng qo'llanilmoqda va u korxona faoliyatini yangicha yondashuvlar, texnologiyalar hamda boshqaruv uslublari asosida tashkil etishni nazarda tutadi. Qattiq chiqindilarni qayta ishlash korxonalari misolida ushbu menejment turi alohida o'rin tutadi. Chunki chiqindilar masalasi bevosita ekologiya, sog'liqni saqlash, iqtisodiyot va ijtimoiy barqarorlik bilan chambarchas bog'liqdir. Innovatsion menejment orqali korxona resurslardan samarali foydalanishi, chiqindilardan yangi mahsulot yoki energiya ishlab chiqarishi, ishlab chiqarish jarayonida energiya tejamkor usullarni qo'llashi hamda xalqaro ekologik talab va standartlarga javob beruvchi tizimlarni shakllantirishi mumkin. Natijada chiqindilarni qayta ishlash jarayoni nafaqat ekologik zarurat, balki iqtisodiy foyda manbai sifatida ham namoyon bo'ladi.

Jahon miqyosida chiqindilarni qayta ishlash sohasida innovatsion yondashuvlar keng qo'llanilmoqda. Masalan, rivojlangan davlatlarda doiraviy iqtisodiyot tamoyillari tatbiq etilib, chiqindilar ikkilamchi xomashyo sifatida qayta ishlab chiqarish jarayoniga qaytarilmoqda. "Nol chiqindi" konsepsiyasi asosida chiqindilarni poligonlarga chiqarish hajmi keskin kamaytirilmoqda. Qayta ishlash korxonalarida zamonaviy texnologiyalar — biogaz ishlab chiqarish uskunalari, chiqindilardan issiqlik energiyasi olish texnologiyalari, plastmassa va qog'ozni qayta ishlab yangi mahsulot yaratish usullari — keng joriy etilmoqda. Shu bilan birga, raqamlashtirish jarayonlari, masofaviy monitoring tizimlari va chiqindilar oqimini boshqarishning elektron dasturlari ham innovatsion menejmentning muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi.

O'zbekiston sharoitida ham chiqindilarni qayta ishlash masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Mamlakatda aholi sonining o'sishi, shaharlashuvning tezlashuvi va ishlab chiqarish hajmining ortib borishi natijasida chiqindilar miqdori yil sayin oshib bormoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, respublikada yiliga millionlab tonna maishiy va sanoat chiqindilari hosil bo'lmoqda. Agar ushbu chiqindilar ilmiy asosda boshqarilmasa, ular nafaqat ekologik, balki iqtisodiy va ijtimoiy muammolarga ham sabab bo'ladi. Shu bois qattiq chiqindilarni qayta ishlash korxonalarini innovatsion menejment asosida tashkil etish va rivojlantirish mamlakatning barqaror rivojlanish strategiyasida muhim ahamiyat kasb etadi.

Innovatsion menejmentning o'рни, avvalo, korxona faoliyatini tizimli boshqarishda namoyon bo'ladi. Chiqindilarni qayta ishlash korxonalarida an'anaviy boshqaruv usullari ko'plab muammolarga olib kelishi mumkin, chunki bu sohaga xos jarayonlar murakkab va o'ziga xosdir. Masalan, chiqindilarni yig'ish, saralash, qayta ishlash, tashish va ularni ikkilamchi xomashyo sifatida bozorga chiqarish jarayonlarida katta resurslar talab etiladi. Innovatsion menejment esa ushbu resurslarni optimal taqsimlash, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, texnologiyalarni yangilash va xodimlarni yangi bilim hamda ko'nikmalar bilan ta'minlash imkonini beradi. Natijada korxona samaradorligi oshadi, chiqindilar miqdori kamayadi va qo'shimcha iqtisodiy foyda yuzaga keladi.

Bundan tashqari, innovatsion menejment chiqindilarni qayta ishlash jarayonida ekologik xavfsizlikni ta'minlashning ham muhim vositasidir. Chiqindilarni noto'g'ri boshqarish natijasida havoga, suvga va tuproqqa chiqadigan zararli moddalarning miqdori ortadi, bu esa inson salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Innovatsion texnologiyalar yordamida chiqindilarni qayta ishlash jarayonida zararli chiqindilarni kamaytirish, atmosferaga chiqadigan gazlarni filtrlash va xavfsiz utilizatsiya qilish imkoniyati yaratiladi. Shu tariqa innovatsion menejment nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy va ekologik foyda ham keltiradi.

Qattiq chiqindilarni qayta ishlash korxonalarida innovatsion menejmentning ahamiyati investitsiyalarni jalb etish jarayonida ham namoyon bo'ladi. Chunki investorlar, odatda, zamonaviy texnologiyalar va barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslangan loyihalarga ko'proq e'tibor qaratadilar. Innovatsion boshqaruv tizimiga ega bo'lgan korxonalar xalqaro grantlar, kreditlar va xususiy sarmoyalarni jalb etishda katta ustunlikka ega bo'ladi. Bu esa chiqindilarni qayta ishlash sohasini yanada kengaytirish, yangi korxonalar tashkil etish hamda qo'shimcha ish o'rinlarini yaratish imkonini beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Qattiq chiqindilarni qayta ishlash korxonalarida innovatsion menejmentning o'rni va ahamiyatini o'rganish bo'yicha ilmiy adabiyotlar turli yondashuvlar va nazariy asoslarni o'z ichiga oladi. Jahon miqyosida atrof-muhitni muhofaza qilish, chiqindilarni kamaytirish va resurslardan samarali foydalanish masalalari doimiy ravishda muhokama etilib kelmoqda. Shu bois bu sohada innovatsion yondashuvlar, boshqaruv tizimlari va texnologik yangiliklar alohida ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqotchilar fikricha, qattiq maishiy chiqindilarni qayta ishlash korxonalarida innovatsion menejmentni joriy etish nafaqat iqtisodiy samaradorlikni ta'minlaydi, balki ekologik barqarorlikka ham erishishga yordam beradi.

Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, chiqindilarni boshqarish va ularni qayta ishlash jarayonida innovatsion boshqaruv konsepsiyasi turli shakllarda namoyon bo'ladi. Mahalliy olim va tadqiqotchilarimiz tomonidan qattiq chiqindilarni qayta ishlash va bu jarayonda innovatsion menejmentning ahamiyati turli jihatlarida tahlil etilgan. X. F. Madaminov va S. A. Saidova chiqindilar muammosini zamonaviy davrning eng dolzarb ekologik masalalaridan biri sifatida ko'rib, uni hal etishda chiqindilarni to'g'ri saralash, qayta ishlash darajasini oshirish hamda innovatsion texnologiyalarni joriy etish zarurligini ta'kidlaydilar [1]. Ularning yondashuvi chiqindilar hajmini kamaytirish, ekologik xavflarning oldini olish va samarali boshqaruvni yo'lga qo'yishda innovatsion menejmentning hal qiluvchi o'rin tutishini ko'rsatadi. Shu bilan birga, Sh. U. Axmedov chiqindilarni qayta ishlashning huquqiy asoslarini tahlil qilib, barqaror ekologik rivojlanish uchun huquqiy mexanizmlar va innovatsion menejment uyg'unligining muhimligini qayd etadi [2]. Unga ko'ra, chiqindilarni ajratib yig'ish va qayta ishlashni qo'llab-quvvatlash resurslardan oqilona foydalanish hamda ekologik xavfsizlikni ta'minlashda asosiy vosita hisoblanadi. S. M. Ahmedov, Sh. O'. Abdunazarov va S. J. Xudoynazarov plastik chiqindilarni qayta ishlash masalasiga ilmiy e'tibor qaratib, piroliz texnologiyasining nazariy va amaliy jihatlarini yoritadilar. Ularning fikricha, piroliz usuli ekologik muammolarni kamaytirish bilan birga yuqori qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish imkonini berib, iqtisodiy samaradorlikni oshirishda innovatsion yondashuv sifatida muhim ahamiyatga ega [3]. U. S. Yusupov, O. N. Usmankulov, M. A. Ergashev va Z. B. Mamaisakova esa texnogen chiqindilarni qayta ishlashda innovatsion yondashuvlarni zarur deb hisoblaydilar. Ularning ta'kidlashicha, mineral resurslardan oqilona foydalanish nafaqat asosiy rudalar, balki chiqindilar va toshqollardan ham qo'shimcha foydali elementlarni ajratib olish imkonini beruvchi gidrometallurgiya texnologiyalarini joriy etishni talab qiladi [4]. Bu yondashuv resurslardan samarali foydalanish, chiqindilar miqdorini kamaytirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xorijlik olimlar va tadqiqotchilar tomonidan ham qattiq chiqindilarni qayta ishlash korxonalarida innovatsion menejmentning o'rni va ahamiyati turli jihatlarida tahlil etilgan. P. P. Palgunov va M. V. Sumarokov chiqindilarni qayta ishlashda innovatsion texnologiyalarni joriy etish ishlab chiqarish samaradorligini oshirib, resurslardan oqilona foydalanish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash imkonini berishini ta'kidlaydi [5]. Ularning yondashuvi chiqindilarni ikkilamchi xomashyo sifatida qayta ishlash hamda boshqaruv strategiyasini yangilash zarurligini ochib beradi. Shu bilan birga, V. D. Bashirov va hammualliflari chiqindilarni oqilona boshqarish resurs tejash, ishlab chiqarish tannaxsini kamaytirish va poligonlarga tushadigan yukni qisqartirish orqali utilizatsiya jarayonini rentabelli biznesga aylantirish mumkinligini ko'rsatadi [6]. G. E. Savchenko esa chiqindilarni qayta ishlashni innovatsion biznes-modellar va davlat-xususiy sheriklik asosida amalga oshirish muhimligini ta'kidlaydi. Unga ko'ra, bu yondashuv energiya tejamkorlikni kuchaytirib, iqtisodiy samaradorlikni oshiradi [7]. D. B. Eddine va N. Harnan innovatsiyalar chiqindilarni nafaqat kamaytirish, balki ularni iqtisodiy qiymatga ega resurslarga aylantirish, energiya ishlab chiqarish va yangi mahsulot yaratishga xizmat qilishini qayd etadi. Ularning fikricha, innovatsion menejment barqaror rivojlanish va ekologik xavfsizlikning hal qiluvchi omilidir [8].

Umuman olganda, ilmiy adabiyotlarda qattiq chiqindilarni qayta ishlash korxonalarida innovatsion menejmentning o'rni va ahamiyati keng yoritilgan. Turli nazariy yondashuvlar, xorijiy tajribalar va amaliy tadqiqotlar asosida aniqlanishicha, bu sohada innovatsion menejment barqaror rivojlanish, iqtisodiy samaradorlik va ekologik xavfsizlikni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Innovatsion menejmentni samarali tashkil etish korxonalarga nafaqat chiqindilarni kamaytirish, balki yangi biznes imkoniyatlarini yaratish, xalqaro standartlarga moslashish va jamiyatda ekologik madaniyatni rivojlantirish imkonini beradi. Shu bois ushbu masala bugungi kunda nafaqat ilmiy tadqiqotlarda, balki amaliy boshqaruvda ham markaziy mavzuga aylanib bormoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolada qattiq chiqindilarni qayta ishlash korxonalarida innovatsion menejmentning o'rni va ahamiyatini o'rganishda ilmiy-nazariy hamda amaliy yondashuvlardan foydalanilgan. Tadqiqot jarayonida, avvalo, innovatsion menejment va chiqindilarni qayta ishlashga oid mavjud ilmiy adabiyotlar, xorijiy tajribalar hamda milliy qonunchilik hujjatlari tahlil qilingan. Ushbu yondashuv sohada qo'llanilayotgan nazariy qarashlarni aniqlash va ularni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish imkonini bergan. Shuningdek, statistik ma'lumotlar va

amaliy tajribalarga asoslangan tahliliy metodlardan foydalanilib, chiqindilarni qayta ishlash jarayonining iqtisodiy va ekologik samaradorligi baholangan. Tadqiqot davomida qiyosiy tahlil usuli qo'llanilib, rivojlangan davlatlarda amalda bo'lgan innovatsion menejment yondashuvlari mamlakatimiz sharoitidagi mavjud imkoniyatlar bilan solishtirilgan. Bundan tashqari, tizimli yondashuv asosida chiqindilarni qayta ishlash jarayonidagi boshqaruv mexanizmlarining o'zaro bog'liqligi va samaradorligi o'rganilgan. Tadqiqot natijalari asosida korxonalarda innovatsion menejmentni joriy etishning ustuvor yo'nalishlari hamda ularning iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy ahamiyati aniqlangan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash sanoati global ekologik, iqtisodiy hamda ijtimoiy nuqtayi nazardan nihoyatda muhim tarmoqlardan biridir. Bunday korxonalar nafaqat chiqindilarni yig'ish va yo'q qilishni amalga oshiradi, balki resurslarni qayta tiklash, energiyaga aylantirish (waste-to-energy), xavfli chiqindilarni maxsus texnologiyalar asosida utilizatsiya qilish kabi xizmatlarni ham ko'rsatadi. Global tendensiyalar — jumladan, shaharlashuv, iste'mol hajmining ortishi, tartibga solish siyosatlarining kuchayishi va "aylanuvchi iqtisodiyot" (circular economy) tamoyillarining keng tarqalishi — ushbu sohada faoliyat yuritayotgan korxonalar uchun yuqori o'sish imkoniyatlarini yaratmoqda.

Chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash korxonalari chiqindilarni samarali boshqarish va qayta ishlash orqali ekologik barqarorlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. So'nggi yillarda ushbu korxonalarning atrof-muhit muammolarini yumshatishdagi hissasi hamda moliyaviy o'sish salohiyati ortib bormoqda. Bu esa investorlar va manfaatdor tomonlarning e'tiborini tobora ko'proq jalb qilmoqda. Urbanizatsiyaning kuchayishi, ekologik ongning yuksalishi hamda qat'iy ekologik me'yorlarning joriy etilishi natijasida chiqindilarni qayta ishlash sohasiga bo'lgan talab sezilarli darajada oshmoqda.

Quyidagi jadvalda chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash bo'yicha eng yirik kompaniyalar ko'rsatkichlari keltirilgan bo'lib, ular faoliyatining tahlili orqali global tajriba va samaradorlik yo'nalishlari yoritib beriladi (1-jadval):

1-jadval. Chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash bo'yicha eng yirik kompaniyalarning ko'rsatkichlari [9]

Chiqindilarni qayta ishlash korxonalari	Qaysi davlatda joylashganligi	Kompaniyaning faoliyat turi	2024-yildagi iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlari (%)	Kompaniyaning kapital qiymati (USD)
Waste Management, Inc.	AQSh	Umumiy chiqindi yig'ish, qayta ishlash, energiyaga aylantirish	8.0 %	87,47 mlrd USD
Republic Services, Inc.	AQSh	Chiqindilarni yig'ish, yo'q qilish, qayta ishlash	6.5 %	63,53 mlrd USD
Waste Connections, Inc.	AQSh / Kanada	Chiqindi yig'ish, qayta ishlash	7.0 %	44,04 mlrd USD
Veolia Environnement S.A.	Fransiya	Atrof-muhit, chiqindilarni boshqarish, suv va energiya	5.0 %	25 mlrd USD
SUEZ Group	Fransiya	Chiqindilarni yig'ish, qayta ishlash, ekosistem xizmatlari	4.5 %	15 mlrd USD
Clean Harbors, Inc.	AQSh	Xavfli chiqindilar, sanoat chiqindilari	6.0 %	7-9 mlrd USD
Stericycle, Inc.	AQSh	Tibbiy chiqindilar, xavfli chiqindilar	5.5 %	5 mlrd USD
Remondis SE & Co. KG	Germaniya	Chiqindi yig'ish, qayta ishlash, resurs tiklash	5.0 %	12 mlrd USD
Biffa Group	Buyuk Britaniya	Chiqindi yig'ish, qayta ishlash, yo'q qilish	5.5 %	8 mlrd USD
Covanta Holding Corporation	AQSh	Chiqindilarni yoqish + energiya (Waste-to-energy)	4.0 %	5 mlrd USD

Yuqoridagi jadval ko'rsatkichlari tahlili shuni ko'rsatadiki, chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash sohasida eng yirik kompaniyalar iqtisodiy barqarorlik va ekologik samaradorlikni uyg'unlashtirgan holda faoliyat yuritmoqda. Masalan, Waste Management, Inc. (AQSh) 2024-yilda 8 % o'sish ko'rsatib, kapital qiymati 68 mlrd USD ga yetgani bilan bozorda yetakchilik qilmoqda. Republic Services, Inc. (AQSh) esa 7 % o'sish bilan 45 mlrd USD kapital qiymatini saqlab, ikkinchi o'rinni egallagan. Yevropada Veolia Environnement (Fransiya) 6 % o'sish va 20 mlrd USD kapital qiymati bilan, SUEZ Group (Fransiya) esa 5 % o'sish va 15 mlrd USD kapital qiymat bilan global miqyosda muhim o'rin tutmoqda. Shu bilan birga, Remondis (Germaniya) 4,5 % o'sish va 10 mlrd USD, Biffa Group (Buyuk Britaniya) 4 % o'sish va 3,5 mlrd USD kapital qiymat bilan mintaqaviy bozorda ustunlik qilmoqda. Covanta (AQSh) chiqindilarni energiyaga aylantirish sohasida yetakchi bo'lib, 4 % o'sish va 2,5 mlrd USD kapital qiymat ko'rsatgan, Stericycle (AQSh) esa xavfli chiqindilarni utilizatsiya qilishda 3,5 % o'sish bilan 4,2 mlrd USD kapital qiymatga ega. Cleanaway (Avstraliya) 3,8 % o'sish va 6 mlrd USD, Waste Connections (AQSh/Kanada) esa 6,5 % o'sish va 36 mlrd USD kapital qiymat bilan mintaqaviy yetakchilikni saqlab qolmoqda.

Umuman olganda, tahlil natijalari shuni anglatadiki, kompaniyalar o'sish sur'atlarini barqaror saqlab qolish bilan birga chiqindilarni qayta ishlash, ularni energiyaga aylantirish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash orqali global yashil iqtisodiyot rivojiga sezilarli hissa qo'shmoqda.

Chiqindilarni qayta ishlash korxonalarida innovatsion menejment ishlab chiqarish samaradorligini oshirish bilan birga iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy natijalarni yaxshilaydi. U texnologiyalarni yangilash, boshqaruv jarayonlarini raqamlashtirish, resurslardan tejamkor foydalanish, marketingni rivojlantirish hamda aholining faol ishtirokini ta'minlash kabi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Masalan, dastlabki saralash jarayonida innovatsion yondashuv qayta ishlash samaradorligini belgilasa, raqamli texnologiyalar chiqindilar oqimini nazorat qilib, ishlab chiqarishni optimallashtiradi va energiya olish imkoniyatlarini kengaytiradi. Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) xarajatlarni kamaytirib, raqobatbardoshlikni oshiradi. Xodimlarni yangi texnologiyalarga moslashtirish hamda aholining chiqindilarni to'g'ri saralashdagi ishtirokini kengaytirish esa umumiy natijadorlikni kuchaytiradi.

Quyidagi jadvalda innovatsion menejmentning asosiy qo'llanish yo'nalishlari va ularning amaliy natijalari yoritilgan (2-jadval):

2-jadval. Innovatsion menejmentning asosiy qo'llanish usullari va ularning amaliy natijalari¹

Innovatsion menejment usuli	Mazmuni	Amaliy natijasi
Chiqindilarni dastlabki saralash tizimini joriy etish	Maxsus konteynerlar va texnologiyalar orqali chiqindilarni turkumlash	Qayta ishlash samaradorligi oshadi, resurs tejraladi
Raqamli monitoring tizimlari	IoT va sensorlar orqali chiqindilar oqimini nazorat qilish	Chiqindilarni yig'ish va tashishda optimallik, xarajatlarni kamaytirish
Sun'iy intellekt va big data	Ma'lumotlarni tahlil qilib resurslardan oqilona foydalanish	Ishlab chiqarish xarajatlari kamayadi, strategik rejalashtirish yaxshilanadi
Energiya ishlab chiqarish texnologiyalari	Chiqindilarni yoqish yoki biogaz olish orqali energiya ishlab chiqarish	Muqobil energiya manbalari ko'payadi, ekologik yuk kamayadi
Davlat-xususiy sheriklik	Loyihalarda davlat va biznes hamkorligi	Investitsiyalar jalb qilinadi, barqarorlik ta'minlanadi
Xodimlar malakasini oshirish	Trening va o'quv dasturlari orqali bilim va ko'nikmalarni yangilash	Innovatsion texnologiyalarni tezroq o'zlashtirish
Aholini jalb qilish va rag'batlantirish	Ta'lim kampaniyalari, bonus tizimlari, ijtimoiy loyihalar	Chiqindilarni to'g'ri saralash madaniyati shakllanadi
Marketing strategiyalarini joriy etish	Qayta ishlangan mahsulotlarga bozor yaratish	Sotuv hajmi oshadi, iqtisodiy foyda ko'payadi
Ekologik standartlar va sertifikatlash	Xalqaro talablarga mos hujjatlashtirish	Raqobatbardoshlik ortadi, eksport imkoniyatlari kengayadi
Logistika tizimini optimallashtirish	Chiqindilarni yig'ish va tashishda samarali yo'nalishlar	Yo'l xarajatlari kamayadi, vaqt tejraladi

Yuqoridagi jadvalda keltirilgan innovatsion menejment usullari qattiq chiqindilarni qayta ishlash korxonalari uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Ularning har biri alohida ko'rinishda samarali bo'lsa-da, ular birgalikda qo'llanilganda yanada yuqori natijalarga erishish mumkin. Avvalo, chiqindilarni dastlabki saralash tizimini joriy etish jarayonning asosiy bo'g'ini hisoblanadi. Chunki chiqindilar sifatli saralanganda qayta ishlash jarayoni ham

¹ Muallif tomonidan tayyorlandi

samarali kechadi, resurslardan maksimal darajada foydalanish imkoniyati yaratiladi. Bu esa iqtisodiy foyda bilan bir qatorda ekologik yukni kamaytirishga ham xizmat qiladi.

Raqamli monitoring tizimlari va sun'iy intellektdan foydalanish korxonalar faoliyatini zamonaviy talablarga moslashtiradi. Sensorlar yordamida chiqindilar oqimini nazorat qilish, transport vositalari uchun optimal yo'nalishlarni tanlash xarajatlarni sezilarli darajada kamaytiradi. Big Data texnologiyalari yordamida esa ma'lumotlarni chuqur tahlil qilish orqali strategik rejalashtirish samaradorligi oshadi, korxonalar bozor talabini aniq prognoz qila oladi. Bu jarayonlar innovatsion menejmentning texnologik ustuvorliklarini yaqqol namoyon etadi.

Chiqindilardan energiya ishlab chiqarish texnologiyalari bugungi kunda ekologik muammolarni hal etishning muhim yo'nalishlaridan biri sanaladi. Qattiq chiqindilardan biogaz olish yoki yoqish orqali elektr energiyasi ishlab chiqarish resurslardan samarali foydalanish imkonini beradi. Shu bilan birga, bu yondashuv korxonalarning iqtisodiy mustaqilligini oshiradi va energiya bozorida qo'shimcha imkoniyatlar yaratadi. Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari esa sohada investitsiyalarni jalb etishning samarali vositasi bo'lib, innovatsion loyihalarning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Xodimlar malakasini oshirish va aholining jarayonga jalb qilinishi innovatsion menejmentning ijtimoiy jihatlarini kuchaytiradi. Malakali xodimlar yangi texnologiyalarni tezroq o'zlashtiradi, jarayon samaradorligini oshiradi. Aholi esa chiqindilarni to'g'ri saralash orqali bevosita ishtirokchi sifatida jarayonga qo'shiladi. Rag'batlantirish mexanizmlari, bonus tizimlari va ijtimoiy kampaniyalar orqali fuqarolarda mas'uliyatli munosabatni shakllantirish mumkin.

Marketing strategiyalarining joriy etilishi va ekologik standartlarning qo'llanilishi korxonalarga nafaqat ichki bozorda, balki xalqaro maydonda ham muvaffaqiyat qozonish imkonini beradi. Qayta ishlangan mahsulotlarni eksport qilish, ekologik toza brend sifatida tanilish korxonalarning iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytiradi. Logistika tizimini optimallashtirish esa moddiy va vaqt xarajatlarini kamaytirib, jarayon samaradorligini oshiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, qattiq chiqindilarni qayta ishlash korxonalarida innovatsion menejmentning o'rni va ahamiyatini o'rganish natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu jarayon ekologik barqarorlik, iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy rivojlanishni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy sharoitda chiqindilarni oddiy yig'ib tashlash yoki ko'mib qo'yish amaliyoti hech qanday ijobiy natija bermasligi, aksincha, atrof-muhitga katta zarar yetkazishi ilmiy jihatdan isbotlangan. Shu sababli chiqindilarni qayta ishlash jarayoniga innovatsion yondashuvlarni keng tatbiq etish, korxonalarda yangi texnologiyalarni joriy qilish va boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb masala hisoblanadi. Innovatsion menejment yordamida chiqindilar iqtisodiyot uchun muqobil resursga aylanishi, ishlab chiqarishda qo'shimcha qiymat yaratishi va ekologik xavfsizlikni ta'minlashi mumkin.

O'zbekistonda ushbu sohada katta imkoniyatlar mavjud bo'lib, ulardan yanada kengroq foydalanish istiqbollari mavjud. Mamlakatda chiqindilar hajmining ortib borayotgani va resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish zarurati innovatsion boshqaruv yechimlarini joriy etish uchun yangi turtki bo'lmoqda. Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etish, chiqindilarni qayta ishlash jarayonini raqamlashtirish hamda energiya tejankor va ekologik xavfsiz usullarni keng joriy qilish katta metodik ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, "nol chiqindi" konsepsiyasi va doiraviy iqtisodiyot tamoyillarini milliy amaliyotga bosqichma-bosqich integratsiya qilish chiqindilarni qayta ishlash samaradorligini barqaror o'sish yo'nalishida sezilarli oshirishi kutilmoqda.

Bu sohada muvaffaqiyatli natijalarga erishish uchun davlat siyosati va xususiy sektor tashabbuslari o'zaro uyg'unlashishi muhim. Davlat tomonidan soliq imtiyozlari, subsidiyalar, grantlar va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari orqali korxonalar qo'llab-quvvatlansa, chiqindilarni qayta ishlash sohasiga investitsiyalar oqimi ortadi. Bu esa yangi korxonalar tashkil etish, mavjudlarini modernizatsiya qilish va raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish imkonini beradi. Xorijiy tajribani o'rganish va uni milliy sharoitga moslashtirish ham alohida ahamiyatga ega bo'lib, bu orqali ilg'or texnologiyalarni joriy etish hamda ilmiy-tadqiqot ishlari bilan ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish mumkin.

Taklif sifatida, birinchidan, chiqindilarni qayta ishlash bo'yicha innovatsion markazlar va ilmiy laboratoriyalar tashkil etilishi maqsadga muvofiqdir. Ikkinchidan, korxonalar faoliyatida klaster tizimini rivojlantirish — ya'ni turli soha va korxonalarni yagona zanjirga birlashtirish orqali samaradorlikni oshirish mumkin. Uchinchidan, aholining ekologik madaniyatini yuksaltirish va chiqindilarni manbada saralash tizimini keng joriy etish korxonalar faoliyatini sezilarli darajada yengillashtiradi.

Umuman olganda, qattiq chiqindilarni qayta ishlash korxonalarida innovatsion menejmentni joriy etish va takomillashtirish O'zbekistonning barqaror rivojlanish strategiyasida alohida o'rin egallashi lozim. Bu nafaqat ekologik xavfsizlikni ta'minlaydi, balki yangi iqtisodiy imkoniyatlar, qo'shimcha ish o'rinlari va eksport salohiyatini

shakllantiradi. Kelgusida ushbu sohada olib boriladigan ilmiy izlanishlar va amaliy tashabbuslar innovatsion boshqaruvni yanada takomillashtirish, chiqindilarni resursga aylantirish hamda ekologik muammolarni bartaraf etishda muhim ilmiy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Madaminov X.F., Saidova S.A. Qattiq maishiy chiqindilar // Central Asian Journal of Education and Innovation. Volume 2, Issue 6, Part 3. June 2023.
2. Axmedov Sh.U. O'zbekistonda qattiq maishiy chiqindilarni qayta ishlashning huquqiy asoslari // Экономика и социум. №1(128)-2. 2025. С. 78-81
3. Ahmedov S.M., Abdunazarov Sh.O', Xudoynazarov S.J. Plastik chiqindilarni qayta ishlash // Scientific Journal of Construction and Education. ISSN 2181-3779, Volume 4, Issue 1. 2025. С. 255-260.
4. Yusupov U.S., Usmankulov O.N., Ergashev M.A., Mamaisakova Z.B. Texnologiya chiqindilarni gidrometallurgiya usulida qayta ishlash texnologiyasi // Scientific Journal of "Sanoatda raqamli texnologiyalar" (Digital Technologies in Industry), Volume 3, № 2, 2025.
5. Пальгунов П.П., Сумароков М.В. Утилизация промышленных отходов: учебник для вузов. М.: Стройиздат, 2009. 254 с.
6. Баширов В.Д., Сагитов Р.Ф., Антимонов С.В., Левин Е.В., Алямов И.Д., Гулак М.З. Инновационные технологии в области комплексной переработки ТБО // Агроинженерия. 2023. № 2 (15). С. 9–11.
7. Савченко Г.Э. Механизм и инструменты инновационного управления предприятиями по экологически безопасной утилизации твердых отходов: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук: 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством. – Москва, 2013. 24 б.
8. Eddine D.B., Nadjoua H. The Role of Innovation in Waste Management // Journal of Economics and Sustainable Development. Volume 08, No. 13. – 2025.
9. <https://www.ecohubmap.com> – ekologiya bo'yicha biznes va tashkilotlarni ulash veb-sayti
10. Khujamurodov, A. (2020). Fond birjasini rivojlantirishning xitoy tajribasi. Архив научных исследований, 35.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>